

MIGUEL DE CERVANTES Y SAAVEDRA (1547-1616)

- obohatil literatúru humanizmu a renesancie v období tzv. **zlatého veku**. Bol synom šľachtica najnižšieho rádu. Vyrastal vo veľmi skromných podmienkach schudobnenej zemianskej rodiny. Už v mladom veku poznal čo je to trpkosť a bieda. Zdá sa, že tieto ťažké pomery mu nedovolili dosiahnuť najvyššieho školského vzdelania. Na sklonku 60. rokov **odišiel do Talianska** do Ríma do služieb kardinála Juana de Austria, kde sa stal vojakom. Zúčastnil sa námornej **bitky pri Lepante**. Pri tejto bitke utrpel vážne zranenia a ochrnula mu ľavá ruka. **Ocitol sa aj v zajatí** berberských pirátov. Päť rokov strávil v otroctve až sa ho podarilo vykúpiť. Jeho osud tak ovplyvnil i jeho tvorbu, tým že sa preslávil najmä hrdinskými románmi. Krásneho a plného života sa človeku podľa Cervantesa nedostáva nadarmo, musí zaňho tvrdo bojovať so svetom i so sebou samým. Túto hlbokú myšlienku vyjadril aj v diele *Dômyselný rytier Don Quijote de la Mancha*. Pravdepodobne dielo začal autor písať už vo väzení. Autorovým zámerom **bolo parodovať** obľúbené rytierske romány.

DÔMYSELNÝ RYTIER DON QUIJOTE DE LA MANCHA

- román, ktorý sa skladá z dvoch častí a paroduje rytierske romány.

Z diela:

Dielo sa začína opisovaním zvykov slávneho rytiera Dona Quijota de la Mancha a jeho prvej výpravy. Don Quijote bol vzdelaný človek, bol majetný, no jeho vášeň k čítaniu hrdinských románov ho **pripravila o rozum**.

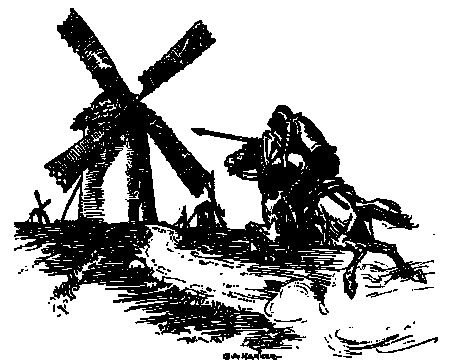

„Náš rytier sa tak zahľbil do svojich kníh, že v nich presedel celé noci od mrku do svitu a celé dni od svitu do mrku. A tak sa stalo, že od ustavičného bdenia a večného čítania vyschol mu mozog a napokon prišiel o rozum.“

Jeho fantázia ho pustila až **za hranice reality**, kedy už hlavný hrdina nevedel rozlíšiť čo je skutočnosť a čo sa mu len zdá. Z neustáleho čítania rytierskych románov sa rozhodol, že sa stane rytierom.

„ A tu, keď sa mu už načisto pomútil rozum, prišiel na najčudnejšiu myšlienku, na akú kedy vo svete prišiel nejaký blázon: že sa patrí aj prepotrebné stať sa potulným rytierom. „

Zaobstaral si koňa, hrdzavé brnenie po svojich predkoch spolu so zbrojnošom, prostým a prefíkaným sedliakom **Sancho Panzom**, ktorý ho sprevádzal na somárovi. Je tu vykreslená pozoruhodná rozdielnosť dvoch charakterov. Cervantes ich vytvoril, aby nás sprevádzali jeho príbehom, ktorý je rozsiahlym prierezom vtedajšieho života a kultúry. **Don Quijote**, symbolizujúci kráľovstvo romantiky a obrazotvornosti, prichádza zo sveta potulných rytierov. **Sancho**, predstavujúci život tvrdej reality, má pôvod v skutočnom svete, plnom klamstva, biedy a zabíjania. Hrdinovia sú v ustavičnom pohybe, pripravení na náhodné stretnutia, nové dobrodružstvá, stretnutia so zvláštnymi typmi ľudí. Prežívali spoločnú cestu, však jeden v realite a druhý mimo reality.

„ Vtom zočili v diaľke na poli zo tridsať - štyridsať veterných mlynov. Len čo ich Don Quijote uzrel, riekol zbrojnošovi: „ Šťastie vedie naše podujatia lepšie, než si môžeme želať. Či vidíš, priateľ Sancho Panza, tamten húf prinajmenej tridsiatich ozrutných obrov, s ktorými sa pustím do boja a všetkých pripravím o život? Ich koristiť stane sa základom nášho bohatstva, vykynožíž z povrchu zemského také zlé býlie. „

„ Akí obri?“ spýtal sa Sancho Panza.

„ Tamtí,“ odvetil jeho pán, „ s tými veľkými rukami, temer na dve míle dlhými.“

„ Počujte, Vaša Milosť,“ odvetil Sancho, „ved' to, čo tam vidno, nie sú obri, ale veterné mlyny, a to, čo sa vám pri nich zdá rukami, to sú krídla, ktoré poháňa vietor a ony pohybujú žarnovmi. „

V tomto súboji končí hlavný hrdina dotlčený a dokaličený na zemi aj s koňom a poškodenou kopijou.

V diele sú vykreslené mnohé dobrodružstvá ako sú opäť hrdinské „ zápasy „ s niekoľkými mechmi červeného vína, o nočnom dobrodružstve Dona Quijota v krčme, o tom, ako ho odviezli v kletke, o tom čo sa prihodilo Donu Quijotovi cestou, o tom ako si pomýlil krčmu s hradom, o tom ako sa strmhlav vycvával do útoku na stádo oviec, o ktorom si myslel, že je to bitka medzi kresťanmi a pohanmi. Don Quijote odhodlane bráni svoje zásady a nemilosrdne odhaľuje myšlienkovú a citovú obmedzenosť, ktorú nachádza aj u najvyššej šľachty. Hrdina túži naprávať krivdy utláčaných a bezmocných, ale chce ich odstrániť neprírodnými prostriedkami.

Don Quijote **platonicky miluje sedliacku dievčinu** a vo svojej fantázii ju povýši na princeznú. Hlavný hrdina postupne stráca silu a chorľavel. **Krátko pred smrťou zmúdreľ** a zriekol sa svojho poblúznenia. Až na smrteľnej posteli priznáva, že všetko čo prežil, všetky tie „ boje a zápasy „ sa odohrávali len v jeho mysli. Pred smrťou stihol napísať ešte testament. Dal si privolať aj kňaza a pána bakalára Sansóna Carrasca, ktorí mu boli testamentármi. Jeho vôľa znela, aby sa jeho jediná neter **Antonia Quijanová** vydala za muža, o ktorom sa najprv zistí, že nemá ani poňatia o rytierskych románoch. Ak by sa náhodou za takého vydala, nech stratí všetko čo jej poručil. Tým jej odkázal celý svoj majetok. Zomrel až na tretí deň čo spísali testament. Jeho posledné slová boli len hlboký odpor k rytierskym románom. **Epitaf** mu zložil Sansón Carrasco, ktorý si ho týmto uctil, znie nasledovne:

*„ Tu slávny, mocný šľachtic odpočíva,
čo strašná odvaha ho zdobila,
že dodnes jeho pamiatka je živá.
Ani smrť nad ním nezvíťazila,
hoci už rytier v tesnom hrobe býva.
On mimo sveta staval si svoj cieľ,
preto sa správal ako pochábel,
no napriek obmedzencov tupej reči
o jeho šťastí táto pravda svedčí:
žil ako blázon, ale múdry mrel.“*

Smutnú premenu Dona Quijota z idealistického rytiera, oháňajúceho sa mečom, na porazeného rytiera, zbaveného zbraní a ilúzií sa dá v hrubých črtách porovnávať s celou situáciou v danom období.

Práca s textom:

... Náš rytier sa tak zahľbil do svojich kníh, že v nich presedel celé noci od mrku do svitu a celé dni od svitu do mrku. A tak sa stalo, že od ustavičného bdenia a večného čítania vyschol mu mozog a napokon prišiel o rozum. A tu, keď sa mu už načisto pomútil rozum, prišiel na najčudnejšiu myšlienku, na akú kedy vo svete prišiel nejaký blázon: že sa patrí aj prepotrebné stať sa potulným rytierom a vybrať sa do šireho sveta v zbroji a na koni za dobrodružstvami a konať to isté, čo konali potulní rytieri, o ktorých čítal: naprávať každú krivdu a vyhľadávať príhody a nebezpečenstvá, ktoré keby prekonal, získal by si nesmrteľné meno a slávu.

...Don Quijote sľúbi Sanchovi Panzovi, „v ktorom bolo toľko múdrosti ako v komárovi sadla“, že keď vstúpi k nemu do služby ako zbrojnoš, urobí ho vládcom na ostrove.

Budúcemu vládcovi dáva napr. nasledujúce ponaučenia.

Po prvé, ó synu, musíš byť bohobojný, lebo v bohobojnosti je všetka múdrosť, a keď budeš múdry, nemôžeš sa dopustiť nijakej chyby.

Po druhé, musíš mať pred očami, kto si, a musíš sa usilovať poznať seba samého, čo je najťažšie poznanie, aké si len možno predstaviť...

Buď hrdý, Sancho, že pochádzaš z nízkeho rodu, a nehanbi sa povedať, že tvojimi predkami boli sedliaci; keď uvidia, že sa za to nehanbíš, nikto ti to nebude na oči vyhadzovať a vystať sa skôr tým, že si neurodzený statočný človek, a nie nadutý hriešnik...

Slzy chudákove nech ťa pohnú k väčšiemu súcitu, lež nesmú väčšmi zavážiť pri tvojej spravodlivosti ako dôkazy boháčove.

Usiluj sa vždy vystopovať pravdu medzi sľubmi a darmi boháča priam tak ako medzi vzlykmi a modlikaním chudáka...

Keby ti prišlo rozsúdiť spor niektorého tvojho nepriateľa, odvráť od seba myšlienky na svoju urážku a upriam ich jedine na pravdivé okolnosti sporu...

Ak ťa príde žiadať nejaká krásna žena o spravodlivosť, odvráť zrak od jej slz a sluch od jej stonov, a uváž dôkladne, o čo ťa žiada, ak nechceš, aby utonul tvoj rozum v jej slzách a tvoja statočnosť v jej vzdychoch.

... „Zrejme,“ odvetil Don Quijote, „sa nevyznáš ani za mak v dobrodružstvách: sú to obri, a ak sa bojíš, rušaj odtiaľto a modli sa, pokým sa ja pustím s nimi do krutého boja“.

Riekol to a popchol ostrohami svojho koňa Rocinanta, nedbajúc na volanie zbrojnoša Sancha, ktorý ho upozorňoval, že celkom určite útočí na veterné mlyny a nie na obrov. No on bol tak presvedčený, že sú to obri, že ani nepočul volanie Sancha, a nespozoroval to, ani keď sa k nim dostatočne priblížil. Len mocne kričal: „Neutekajte, zbabel a podlé tvory, útočí na vás len jediný rytier!“

Úlohy:

- 1) Nájdiť ponaučenia Dona Quichota v texte.
- 2) Vysvetliť podľa ukážky medzinárodne známy frazeologizmus: bojovať s veternými mlynmi.
- 3) Charakterizujte postavy Dona Quichota a Sancha z diela.
- 4) Nájdiť renesančné prvky v románe .

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Úloha na zamyslenie:

Don Quijote presedel celé dni a noci v knihách. Výsledkom bolo, že sa cítil byť postavou z knihy, potulným rytierom, ktorý je povoláný naprávať krivdy. Mnoho dnešných mladých ľudí trávi všetok voľný čas na četoch a sociálnych sieťach. Psychológovia už v spojitosti s nimi pomenovali niekoľko celkom nových ochorení, ktoré sa napr. prejavujú chorobnou túžbou informovať svoju sociálnu sieť o každom svojom kroku. Napíšte príbeh novodobého Dona Quijota. Ako by vyzeral? Ako by sa správval? Aké ciele a pravidlá by stanovil?